

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ГЕОЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ У ЛОХВИЦЬКОМУ РАЙОНІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сахнюк Т.В., Корнус А.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу, бурхливим зростанням кількості населення на Землі, обсягів виробництва та його відходів, проблеми стосунків між природою та суспільством дедалі загострюються. Основна діяльність людини ґрунтується на застосуванні штучно створених засобів, які призводять, в кінцевому рахунку, до різкого посилення активного втручання суспільства в хід природних процесів, яке швидко прискорюється за темпами і зростає за силою дії. Саме тому останнім часом ми все частіше починаємо згадувати про проблеми пов'язані з екологією і безпекою нашого життя. Дослідження геоєкологічних проблем об'єднує в собі оцінку екологічного стану окремих компонентів довкілля: стану повітряного та водного середовищ, земельних та лісових ресурсів, рослинного і тваринного світу, заповідних територій, характер яких постійно змінюється. Від напряду цих змін, які впливають і на людину, залежить рівновага природних екосистем, стан здоров'я населення та збалансованість подальшого екологічного та соціального розвитку.

Метою статті є детальний аналіз сучасних геоєкологічних проблем Лохвицького району та окреслення шляхів їх вирішення.

Лохвицький район розташований в північній частині Полтавської області. Площа району складає 130347 га, що становить 4,5% від загальної площі області. На території Лохвицького району розташовані 83 сільських населених пункти та міста Лохвиця (районний центр) і Заводське. На території району протікає 6 річок загальною довжиною понад 240 км.: Сула, Суха Лохвиця, Артополот, Сулиця, Глинка, Бодаква [5].

Одним з головних видів природокористування, що склалися на території дослідження є сільськогосподарське землекористування, – площа сільгоспугідь становить 100256 га (79,9% від загальної площі району), з них ріллі – 79464 га (майже 61%), що перевищує науково-обґрунтовану норму. Для порівняння, частка земель, вкритих лісом, лише 13400 га (10,3%), а водних об'єктів, які також є достатньо антропогенізованими 1686,0 га (1,3%).

Геоєкологічні проблеми району зумовлені ступенем антропогенного впливу на природні ландшафти, який характеризуються такими показниками (табл. 1).

Крім орного навантаження, на природні геосистеми Лохвицького району негативно впливають відходи молочнотоварних та птахоферм, які разом із неочищеними дощовими стоками потрапляють у поверхневі води. У районі Лохвиці в Сулу впадає річка Суха Лохвиця, яка приносить недостатньо очищені стічні води міських очисних споруд та неочищені дощові стоки міста.

Таблиця 1

Показники антропогенного впливу на природні ландшафти

Показник	Абсолютне значення	Відносне значення
1. Рівень розораності земель	79 464 га	60,72%
2. Рівень сільськогосподарської освоєності території	100 256 га	78,72%
3. Лісистість	13 400 га	10,3%
4. Площа, що знаходиться під водою	1 686,0 га	1,3%
5. Кількість населення (на 1.02.2016)	43 088 осіб	34,6 осіб/км ²
6. Забудовані землі	6 425 га	5%

На поверхневі та підземні води мають негативний вплив покинуті поля фільтрації Лохвицького цукрового та спиртового комбінатів, що у м. Заводському. Досить близько до Сули, ставки-накопичувачі господарсько-побутових стічних вод м. Заводське, що також є потенційними джерелами забруднення водного середовища [1].

Негативно впливають на довкілля району організовані та неорганізовані звалища твердих побутових відходів. Так, звалище твердих побутових відходів міста Лохвиці погіршує стан атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих та підземних вод, а також загальний санітарний стан міської території.

Атмосферне повітря регіону в межах міст Лохвиці та Заводського забруднене викидами оксидів вуглецю, оксидів азоту, сірчистого ангідриду, формальдегіду, вуглеводних, завислих речовин пилу неорганічного, сажі. Загальний рівень техногенного навантаження на атмосферне середовище в Лохвицькому районі є одним із найбільших у Полтавській області, а щільність викидів у атмосферне повітря складає близько 8,0 т/км², що зумовлено розвитком тут нафтогазовидобувного комплексу, і взагалі характерно для районів із розвинутою газонафтовою галуззю. На землях району розташовано шість газоконденсатних родовищ: Заводське, Скоробагатьківське, Мехедівське, Луценківське, Свиридівське, Рудівське.

При перерахунку валових викидів у атмосферу на душу населення, це навантаження складає до 400 кг на одну особу [1].

Оскільки виробнича діяльність викликає порушення природного середовища, суспільству необхідно взяти на себе турботу щодо відновлення її властивостей та охорони від подальшої деградації. Цілі охорони природи мають ставитись рівнозначно з іншими цілями використання (виробництвом продуктів

харчування, промисловим виробництвом та створенням інфраструктури). У цьому контексті **пріоритетними цілями** у царині охорони природи є:

- збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних та водних ресурсів [2];

- відновлення і забезпечення сталого функціонування екосистем району, екологічно-безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності;

- захист природних ресурсів від забруднення, упередження їх виснаження.

Кількісні критерії, що будуть свідчити про реалізацію цілей:

- поліпшення стану навколишнього природного середовища, упровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем;

- впровадження системи збирання, сортування, переробки та утилізації твердих побутових відходів як вторинної сировини;

- проведення посадки зелених насаджень на 70 га (на суму 203,9 тис.грн.) на виконання районної цільової Програми комплексного розвитку лісового господарства «Ліси Лохвиччини на період 2016-2025 роки»;

- збільшення чисельності диких тварин до оптимальних показників згідно мисливських впорядкувань;

- зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

- ведення раціонального і екологічно збалансованого землеробства;

- покращення стану ґрунтів, шляхом внесення на рілних землях органічних добрив, дотримання сівозмін;

- збереження видів тварин та рослин на луках та пасовищах, лісових землях та водних угіддях, які занесені до Червоної книги;

- збільшення водності річки Сула шляхом впровадження чотирьох проектів [3, 4].

З метою поліпшення стану навколишнього середовища, подолання негативних наслідків антропогенного впливу у районі підготовлено і реалізується низка програм і проектів, з оптимізації стану довкілля (табл. 2).

Висновки. Людина й суспільство повинні докорінно змінити своє ставлення до природи та її ресурсів. Із сучасними технологіями є можливість виробляти достатню кількість сільськогосподарської й промислової продукції, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. Досягнення науки й техніки відкривають не тільки можливості для задоволення потреб людини, але й створюють передумови для збереження і примноження ресурсів Землі. Одним з аспектів геоекологічної проблематики району є низька природоохоронна освіченість населення, про що свідчать такі негативні явища, як влаштування

стихійних сміттєзвалищ, засмічення місць масового відпочинку населення, браконьєрство.

Таблиця 2

Проекти, реалізація яких передбачається за рахунок Державного бюджету та обласного фонду охорони навколишнього природного середовища

№ з/п	Назва проекту	Економічний (соціальний) ефект від реалізації проекту
1.	«Відновлення гідрологічного режиму р. Сула в районі с. Сенча Лохвицького району Полтавської області»	Покращення водності та відновлення гідрологічного режиму на соціально-значимих ділянках русла річки Сула. Вирішення питання підняття ґрунтових вод р. Сула на території Лохвицького району з метою запобігання виникнення підземних пожеж.
2.	«Відновлення гідрологічного режиму та поліпшення санітарного стану річки Сулиця в м. Лохвиця і Лохвицькому районі Полтавської області»	Відновлення гідрологічного режиму та поліпшення санітарного стану р.Сулиця в м. Лохвиця і Лохвицькому районі
3.	«Розчистка річки Суха Лохвиця, в межах м. Лохвиця та Лохвицького району Полтавської області»	Поліпшення санітарного стану р. Суха Лохвиця
4.	«Відновлення гідрологічного режиму р.Сула в районі с. Млини Лохвицького району Полтавської області»	Покращення водності та відновлення гідрологічного режиму русла річки Сула

Лохвицький район має «традиційний» набір регіональних геоecологічних проблем, характерним для територій з розвиненим сільським господарство та нафтогазовидобувною промисловістю. Надмірна розораність посилює нестійкість сільгоспугідь, сприяє підвищенням темпам ерозії ґрунтів та їх дегуміфікації. Внаслідок безсистемного внесення мінеральних добрив у більшості шахтних колодязів показники вмісту нітратів перевищують допустимі норми. Під впливом антропогенних факторів, зокрема забруднення водоймищ отрутохімікатами, засобами захисту рослин і мінеральними добривами, зменшується рибопродуктивність водоймищ, ставків.

Підприємства нафтогазовидобувного комплексу здійснюють широкий комплекс впливів на ґрунтове, водне та повітряне середовище, суттєво забруднюючи, а іноді й руйнуючи значні їх ділянки. Ба більше, і так несприятливе становище в Лохвицькому районі ще дужче погіршується, завдяки неочищеним промисловим і побутовим стічним водам, і викликане відсутністю очисних споруд в більшості населених пунктів району, недостатньою потужністю та малоефективною роботою існуючих, відсутністю очисних споруд попередньої очистки промислових стоків на переважній більшості промислових об'єктів.

Основою раціонального використання водних ресурсів є економізація водного балансу району, досягнення нормативної чистоти водоймищ і річок за рахунок зменшення водоспоживання в промисловості і сільському господарстві та повного припинення скидів у відкриті водойми недостатньо очищених промислових, господарсько-побутових стічних вод, бурового розчину та інших відходів буріння, збільшення кількості систем оборотного і послідовного водокористування, удосконалення систем очистки і обеззаражування стічних вод, утилізації мулу, шламів та інших відходів нафто-газовидобутку, вирішення проблем, перш за все, збереження водності малих річок.

Список використаних джерел

1. Заповідними стежками Лохвицького краю / О.М. Байрак, Т.І. Заболотна, М.В. Слюсар. Полтава: Дивосвіт, 2012. Вид. 2-е. 184 с.
2. Корнус А. Проектований ландшафтний парк “Середньосульський” // Наук. Вісн. Чернівецького ун-ту. Сер. Географія. – 294. – С. 33–41.
3. Програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів Лохвицького району на 2011-2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lohvica.adm-pl.gov.ua>
4. Програма економічного і соціального розвитку Лохвицького району на 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lohvica.adm-pl.gov.ua>
5. Державна екологічна інспекція у Полтавській області: Екологічна ситуація області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://deipl.gov.ua>

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОМИСЛОВОСТІ ЛИПОВОДОЛИНСЬКОГО РАЙОНУ

Тарасенко А.С.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Промисловість є регіоноформуючим видом економічної діяльності, зростання якої може значно покращити соціально-економічні показники будь-якого району, у т.ч. й Липоводолинського. Структурні зміни, що відбуваються у промисловості, спричиняють трансформацію інших галузей і у випадку негативних змін призводять до соціально-економічного занепаду району. Тому дослідження промисловості району, з'ясування географічних особливостей, оцінка ролі промисловості у структурі зайнятості населення є важливим і актуальним питанням.

Метою статті є історико-географічна характеристика промисловості Липоводолинського району.

Промисловість Липоводолинського району почала розвиватися ще в ХХ столітті. З часу створення Липоводолинського району на його території було небагато промислових підприємств, а переважало сільське господарство.